

Sygn. akt **I AGa 46/19**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 października 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: **Sędzia Małgorzata Mazurkiewicz-Talaga**

Sędziowie: **Ewa Staniszevska**

Małgorzata Goldbeck-Malesińska

Protokolant: **st. sekr. sąd. Katarzyna Kaczmarek**

po rozpoznaniu w dniu 19 września 2019 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **Spółdzielni (...) w S.**

przeciwko **(...) Sp. z o.o. w P.**

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 5 listopada 2018 r. sygn. akt IX GC 54/18

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od pozwanej na rzecz powódki 8.100 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.**

Małgorzata Goldbeck-Malesińska Małgorzata Mazurkiewicz-Talaga Ewa Staniszevska

I AGa 46/19

UZASADNIENIE

Powód wniósł przeciwko pozwanemu, do Sądu Okręgowego w Poznaniu dwa pozwy, których przedmiotem było żądanie zasądzenia od pozwanego wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości. Sprawy zostały zarejestrowane pod sygnaturami(...) i(...)

Postanowieniem z dnia 21 października 2014 roku Sąd Okręgowy połączył wspomniane sprawy do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia i prowadził pod sygnaturą (...)

W połączonej sprawie(...) Sąd Okręgowy w Poznaniu w dniu 25 października 2016 roku wydał wyrok uwzględniający powództwo w sprawie (...) do kwoty 136.000 zł, a w sprawie (...) do kwoty 248.600 zł – w pozostałym zakresie roszczenia powoda oddalił. Pozwany wniósł apelację od wskazanego wyroku.

Wyrokiem z dnia 11 października 2017 roku Sąd Apelacyjny w Poznaniu w sprawie I ACa 293/17 uchylił ten wyrok w punktach dotyczących zasądzonych roszczeń oraz kosztów postępowania i przekazał w tym zakresie sprawę do ponownego rozpoznania. Sąd Apelacyjny za bezzasadne uznał zarzuty pozwanego dotyczące w szczególności istnienia dobrej wiary w okresie posiadania nieruchomości powoda oraz użytkownika wieczystego w zakresie odpowiadającym służebności przesyłu przesądzając, że pozwany znajdował się w złej wierze (k. 2109). Sąd Apelacyjny uznał jednak za usprawiedliwione co do zasady zarzuty pozwanego dotyczące zasiedzenia przesądzając również w niniejszej sprawie, że nawet przed ustanowieniem przed ustawodawcą służebności przesyłu, możliwe było rozpoczęcie biegu zasiedzenia takiego prawa rzeczowego ograniczonego, tj. służebności gruntowej o treści służebności przesyłu i wyrok został uchylony jedynie z tego powodu, aby sąd pierwszej instancji zbadał złożone już w sprawie przez pozwanego dokumenty pod kątem tego, czy na ich podstawie można stwierdzić, czy do dnia wytoczenia powództwa doszło do upływu terminu zasiedzenia (tj. konkretnie czy pozwany jest następcą prawnym podmiotu, który rozpoczął eksploatację urządzeń, ewentualnie podmiotów które to kontynuowały oraz kiedy poszczególne linie energetyczne i urządzenia przesyłowe zostały wybudowane i przejęte do użytkowania).

Obydwie strony, przy ponownym rozpoznaniu sprawy, podtrzymały dotychczas prezentowane stanowiska.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy, wyrokiem łącznym z dnia 5 listopada 2018 roku Sąd Okręgowy w Poznaniu IX Wydział Gospodarczy w sprawie z powództwa Spółdzielni (...) w S. przeciwko (...) Sp. z o.o. w P. o zapłatę w punkcie :

I. w sprawie o pierwotnej sygnaturze akt (...)

1. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 136.000 zł (sto trzydzieści sześć tysięcy złotych) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 4 sierpnia 2014r. do dnia zapłaty,
2. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 24.278,71 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania;
3. nakazał ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Poznaniu kwotę: 778,50 zł tytułem nieuiszczonych wydatków na opinię biegłego;

II. w sprawie o pierwotnej sygnaturze akt (...)

1. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 186.716,39 zł (sto osiemdziesiąt sześć tysięcy siedemset szesnaście złotych 39/100) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 4 sierpnia 2014r. do dnia zapłaty,
2. w pozostałym zakresie oddalił powództwo,
3. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 17.295,36 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwany (...) SA w P. jest następcą prawnym Przedsiębiorstwa (...) oraz Zakładu (...), które to podmioty jako pierwsze eksploatowały urządzenia przesyłowe na terenach użytkowania wieczystego powoda oraz własności jego budynków. Postanowieniem z dnia 24 czerwca 1982 roku Zakład (...), został wpisany do rejestru przedsiębiorstw państwowych. Mocą zarządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1988 roku doszło do podziału przedsiębiorstwa państwowego - Zakładu (...) w P.. Mocą rozporządzenia Ministra Przemysłu z dnia 16 stycznia 1989 r. doszło do utworzenia przedsiębiorstwa państwowego Zakład (...) w P..

W dniu 12 lipca 1993 roku na podstawie ustawy z dnia 5 lutego 1993 roku o przekształceniu własnościowych niektórych przedsiębiorstw państwowych o szczególnym znaczeniu dla gospodarki państwa oraz ustawy z dnia 13 lipca 1990 roku o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych, doszło do przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą: Zakład (...) w P. w (...) Spółkę Akcyjną Skarbu Państwa pod nazwą (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w P.. W dniu 17 grudnia 2002 r. doszło do połączenia spółki (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w P. ze spółkami: (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w S., (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w Z., Zakład (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w G., Zakład (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w B.. W związku z połączeniem ww. spółek powstała Grupa (...) S.A. z siedzibą w P.. W dniu 23 września 2004 roku doszło do zmiany nazwy Grupy (...) S.A. z siedzibą w P. na (...) S.A. z siedzibą w P..

W grudniu 2006 roku (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w P. zawiązała spółkę (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P., która pełni funkcję operatora systemu dystrybucyjnego. W dniu 30 czerwca 2007 roku doszło do przekazania zorganizowanej części przedsiębiorstwa (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w P. na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P., w tym prawa własności ruchomości, a zwłaszcza ruchomości związanych z prowadzeniem działalności w zakresie dystrybucji energii elektrycznej: linii kablowych i napowietrznych, sieci dystrybucyjnych oraz zespołów elektroenergetycznych, stacji i rozdzielni energetycznych, transformatorów, prawa własności nieruchomości oraz prawa użytkowania wieczystego gruntów, prawa wynikającego z umów najmu, dzierżawy ruchomości i nieruchomości. W powyższej umowie zostało wskazane, że zgodnie z treścią art. 55⁴ k.c. nabywca przedsiębiorstwa jest odpowiedzialny solidarnie ze zbywcą za jego zobowiązania związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa. Na podstawie paragrafu 2 ustępu 4 ww. umowy na (...) Operator przeszły wszelkie prawa wynikające z umów związanych z prowadzeniem działalności dystrybucyjnej, w szczególności z umów dotyczących dostaw towarów i usług, umów najmu i dzierżawy oraz umów o przyłączenie do sieci elektroenergetycznej. Zgodnie z paragrafem 4, (...) Operator przejęła samodzielne prowadzenie działalności gospodarczej polegającej na dystrybucji energii elektrycznej w oparciu o całość majątku wchodzącego w skład spółki z dniem zawarcia ww. umowy.

Sąd Okręgowy ustalił, że powód jest użytkownikiem wieczystym następujących nieruchomości gruntowych położonych w S.:

1. na os. (...), działki nr (...) – dla których prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...);
2. na os. (...), działki nr (...) – dla których prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...);
3. na os. (...), działka nr (...) – dla której prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...);
4. na os. (...), działka nr (...) – dla której prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...);
5. na os. (...), działki nr (...) – dla której prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...);
6. na os. (...), działki nr (...) – dla których prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...);
7. na os. (...), działki nr (...) – dla których prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...);
8. na os. (...), działki nr (...) – dla których prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...);
9. na os. (...), działki nr (...) – dla których prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...);
10. na os. (...), działki nr (...) – dla których prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...);
11. na os. (...), działki o nr (...) – dla których prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...);
12. na os. (...), działki nr (...) - dla których prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...);
13. na os. (...), działka nr (...) – dla której prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...);

14. na os. (...), działka nr (...) – dla której prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...);
15. na os. (...), działki nr (...) – dla których prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...);
16. na os. (...) III Wazy 1-7, działki nr (...) – dla których prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...);
17. na os. (...), działka nr (...) – dla której prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...), a ponadto działek o nr (...) – dla których prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...);
18. na os. (...), działka nr (...) – dla której prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...);
19. na os. (...), działki (...) – dla których prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...);
20. na os. (...), działki nr (...) – dla których prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...);
21. na os. (...), działki nr (...) – dla których prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...);
22. na os. (...), działka nr (...) – dla której prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...);
23. na os. (...), działki nr (...) – dla których prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...);
24. na os. (...), działki nr (...) – dla których prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...);
25. na os. (...), działki nr (...) – dla których prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...);
26. na os. (...), działka nr (...) – dla której prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...), a ponadto działek o nr (...) – dla których prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...);
27. na os. (...), działki nr (...) – dla której prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...);
28. na os. (...), działki nr (...) – dla której prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...);
29. na os. (...), działka nr (...) – dla której prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...). (...);
30. na os. (...), działka nr (...) – dla której prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...);
31. na os. (...), działka nr (...) – dla której prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...);
32. na os. (...), działka nr (...) – dla której prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...).

Na terenie wskazanych nieruchomości zlokalizowane są linie kablowe, urządzenia przesyłowe stanowiące własność pozwanego (...) sp. z o.o. z siedzibą w P. oraz stanowiące część sieci przesyłowej. Urządzenia te istniały w czasie wniesienia pozwu, w czasie złożenia wniosku o ustanowienie służebności przesyłu, tj. w dniu 7 maja 2010 roku. Brak jest natomiast jakiegokolwiek dokumentacji projektowej, wykonawczej, powykonawczej lub odbiorowej, która wskazywałaby na to, aby pozwany korzystał z tych urządzeń przed 7 maja 1980 rokiem.

Sąd Okręgowy ustalił także, że pozwany korzysta również z następujących pomieszczeń w budynkach należących do powoda, w których zlokalizowane są stacje transformatorowe należące do sieci przesyłowej:

- a) na os. (...) na parterze i w piwnicy budynku mieszkalnego nr (...), o łącznej pow. 35,85 m², KW nr (...) od 14.03.1978 roku w zakresie 22,46 m² na parterze, brak dokumentacji potwierdzającej korzystanie przez pozwanego z pomieszczeń w piwnicy przed 7.05.1980 roku;

- b) na os. (...) na parterze i w piwnicy budynku mieszkalnego nr (...), o łącznej pow. 35,85 m⁽²⁾, KW nr (...), od 20.09.1977 roku w zakresie 19,1 m⁽²⁾ na parterze ((...)), brak dokumentacji potwierdzającej korzystanie przez pozwanego z pomieszczeń w piwnicy przed 7.05.1980 roku;
- c) na os. (...) na parterze i w piwnicy budynku mieszkalnego nr (...), o łącznej pow. 36,03 m², KW nr (...) od 9.11.1979 roku w zakresie 22,46 m² na parterze ((...)), brak dokumentacji potwierdzającej korzystanie przez pozwanego z pomieszczeń w piwnicy przed 7.05.1980 roku;
- d) na os. (...) na parterze i w piwnicy budynku mieszkalnego nr (...), o łącznej pow. 36,03 m², KW nr (...), od 28.06.1978 roku w zakresie 20,57 m² na parterze ((...)), brak dokumentacji potwierdzającej korzystanie przez pozwanego z pomieszczeń w piwnicy przed 7.05.1980 roku
- e) na os. (...) na parterze i w piwnicy budynku mieszkalnego nr (...), o łącznej pow. 36,03 m², KW nr (...); od 5.05.1980 roku w zakresie 20,57 m² na parterze ((...)), brak dokumentacji potwierdzającej korzystanie przez pozwanego z pomieszczeń w piwnicy przed 7.05.1980 roku;
- f) na os. (...) na parterze i w piwnicy budynku mieszkalnego nr (...), o łącznej pow. 36,03 m², KW nr (...) od 17.12.1981;
- g) na os. (...) na parterze i w piwnicy budynku mieszkalnego nr (...), o łącznej pow. 36,03 m², KW nr (...), od 29.03.1983 roku ((...));
- h) na os. (...) w piwnicy budynku mieszkalnego nr (...), o łącznej pow. 21,70 m², KW nr (...), od 30.07.1992 roku, (...);
- i) na os. (...) w piwnicy budynku mieszkalnego nr (...), o łącznej pow. 21,70 m², KW nr (...), od 18.09.1992, (...)
- j) na os. (...) w piwnicy budynku mieszkalnego nr (...), o łącznej pow. 21,70 m², KW nr (...), od 21.07.1992, (...);
- k) na os. (...) w piwnicy budynku mieszkalnego nr (...), o łącznej pow. 21,53 m², KW nr (...), od 20.12.1990 roku, (...);
- l) na os. (...) w piwnicy budynku mieszkalnego nr (...), o łącznej pow. 21,53 m², KW nr (...), od 24.01.1992 roku, (...);
- m) na os. (...) w piwnicy budynku mieszkalnego nr (...), o łącznej pow. 21,53 m², KW nr (...)/4, 29.02.1992 roku, (...) 1540;
- n) na ul. (...) w piwnicy budynku mieszkalnego nr (...), o łącznej pow. 18,55 m², KW nr (...), od 31.12.1991 roku, (...);
- o) na os. (...) w piwnicy budynku mieszkalnego nr (...), o łącznej pow. 16,52 m², KW nr (...), od 19.06.1989 roku, (...) 1290
- p) na os. (...) w piwnicy budynku mieszkalnego nr (...), o łącznej pow. 16,52 m², KW nr (...), od 4.01.1991 roku, (...);
- q) na os. (...) w piwnicy budynku mieszkalnego nr (...), o łącznej pow. 16,52 m², KW nr (...), od 6.11.1984 roku, (...);
- r) na os. (...) w piwnicy budynku mieszkalnego nr (...), o łącznej pow. 16,52 m², KW nr (...), od 15.10.1987 roku, (...);
- s) na os. (...) w piwnicy budynku mieszkalnego nr (...), o łącznej pow. 16,52 m², KW nr (...), od 15.10.1987 roku, (...)
- t) na os. (...) w piwnicy budynku mieszkalnego nr (...), o łącznej pow. 16,52 m², KW nr (...), od 21.11.1985 roku, (...);

u) na os. (...) w piwnicy budynku mieszkalnego nr (...), o łącznej pow. 21,60 m², KW nr (...), od grudnia 1986 roku, (...);

Strony nie zawarły żadnej umowy regulującej warunki korzystania przez pozwanego z części nieruchomości będących w użytkowaniu wieczystym powoda, a także z budynków będących własnością powoda. Pozwanemu nie przysługuje także jakikolwiek inny tytuł prawny uprawniający go do nieodpłatnego korzystania z zajętych przez w/w sieci elektroenergetyczne części gruntów i budynków powodowej spółdzielni. Stacje eksploatowane były początkowo przez Zakład (...), względnie Zakłady (...) (poprzednik prawny pozwanego) i obejmowane kolejno przez ich następców prawnych do eksploatacji. Ostatecznie przejął je pozwany.

Między stronami toczy się przed Sądem Rejonowym Poznań – Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu postępowanie dotyczące ustanowienia służebności przesyłu na w/w nieruchomościach, sygn. akt I Ns 986/10. Wniosek został złożony przez powoda 7 maja 2010 roku.

Sąd I instancji także ustalił, że wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości opisanych powyżej za okres od dnia 3 kwietnia 2012 roku do dnia 31 grudnia 2013 roku wyniosło 136.000 zł.

Natomiast odnośnie prawa korzystania przez pozwanego z części nieruchomości znajdujących się w budynkach powoda, tj. w zakresie służebności przesyłu związanych z korzystaniem z urządzeń stacji transformatorowych Sąd Okręgowy wskazał, że doszło do zasiedzenia części tych praw przed 7 maja 2010 roku. Dotyczy to urządzeń znajdujących się w lokalach użytkowych na parterach budynków: ul. (...) o powierzchni 22,4 m² z dniem 14.03.2008 roku, ul. (...) o powierzchni 19,1 m² z dniem 20.09.2007 roku, ul. (...) o powierzchni 22,46 m² z dniem 9.11.2009 roku, ul (...) o powierzchni 20,57 m² z dniem 28.06.2008 roku, ul. (...) o powierzchni 20,57 m² z dniem 5.05.2010 roku. W związku z tym wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z pozostałych pomieszczeń objętych pozwem w okresie od dnia 1 stycznia 2012 roku do 31 grudnia 2013 roku Sąd Okręgowy określił na 186.716,39 zł.

Pismem z dnia 20 maja 2014 r. powód wezwał pozwanego do zapłaty w terminie 3 dni od daty otrzymania wezwania kwoty 158.215,95 zł tytułem wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z wyżej wymienionych nieruchomości w okresie od 3 kwietnia 2012 roku do 31 grudnia 2013 roku. Ponadto, pismem datowanym na dzień 13 maja 2014 roku powód wezwał pozwanego do zapłaty kwoty 251.000 zł z tytułem wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z lokali znajdujących się w budynkach stanowiących własność powoda w 2012 i 2013 roku. Termin zapłaty powód określił na 3 dni od doręczenia wezwania.

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dokumentów dołączonych przez strony do akt sprawy stanowiących: odpisy dokumentów obrazujące proces zmian podmiotowych – poprzedników prawnych pozwanego wraz z treścią KRS pozwanego (k. 1478-1557), odpisy wymienionych wyżej ksiąg wieczystych (k. 94-1438 akt), dokumenty w teczkach z dokumentacją dot. budowy i wyposażenia wbudowanych stacji transformatorowych o poszczególnych numerach (...), (odpisy załączone do akt sprawy k. 2248 -3703 , odpisy tych dokumentów znajdują się również na kartach 1558-1695), wezwanie do zapłaty z dnia 20 maja 2014 r. wraz z potwierdzeniem nadania (k. 90-93 akt), wezwanie do zapłaty z dnia 13 maja 2014 r. wraz z potwierdzeniem nadania (k. 67-70 akt o sygn. (...)), oraz opinii biegłego sądowego R. S. z dnia 18 kwietnia 2016 r. wraz z załącznikami (k. 1895-1973 akt), opinii biegłego sądowego R. S. z dnia 21 kwietnia 2016 r. (k. 1974-1987 akt),

Sąd Okręgowy podkreślił, że część dokumentów miała charakter dokumentów urzędowych i zgodnie z art. 244 § 1 k.p.c. stanowiła dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone. Dokumenty prywatne, stosownie do treści 245 k.p.c., stanowiły dowód tego, że osoby, które je podpisały, złożyły oświadczenia zawarte w tych dokumentach. Autentyczność przedłożonych do akt dokumentów nie była kwestionowana przez strony, a Sąd I instancji nie znalazł podstaw, by czynić to z urzędu. Dotyczy to także dokumentów znajdujących się w teczkach (...) złożonych przez pozwanego do akt sprawy przy ponownym jej rozpoznaniu. Dokumenty te w odpisach zostały również dołączone do akt i w ocenie Sądu Okręgowego nie odwoływały się w swej treści do żadnych nowych okoliczności faktycznych, które nie znajdowałyby się

w twierdzeniach i dokumentach przedstawionych przez pozwanego przy pierwszym rozpoznaniu sprawy. Stanowiły one jedynie ich bardziej czytelną i rozbudowaną wersję.

W dniu 24 lipca 2015 roku Sąd Okręgowy postanowił przeprowadzić dowód z opinii biegłego sądowego z dziedziny gospodarki mieszkaniowej na okoliczność wysokości wynagrodzenia za bezumowne korzystanie przez pozwanego w okresie od 1 stycznia 2012 roku do 31 grudnia 2013 roku ze szczegółowo wymienionych w tym postanowieniu pomieszczeń. Sąd Okręgowy zaznaczył przy tym, że powierzchnia pomieszczeń zajmowana przez pozwanego nie była między stronami sporna, albowiem strony ustaliły ją w postępowaniu o ustanowienie służebności, a w niniejszym procesie złożyły oświadczenia, że podane tam dane są dla nich wiążące (k. 1844, 1845). Ponadto, postanowieniem z dnia 30 września 2015 r. Sąd ten uzupełnił postanowienie z dnia 24 lipca 2015 roku orzekając o zleceniu sporządzenia opinii także na okoliczność wysokości wynagrodzenia za bezumowne korzystanie przez pozwanego ze wskazanych w postanowieniu nieruchomości. Sporządzenie opinii zostało powierzone biegłemu sądowemu R. S., który w dniu 25 kwietnia 2016 roku złożył dwie opinie - z dnia 18 kwietnia 2016 roku oraz z dnia 21 kwietnia 2016 roku, w których zawarł odpowiedzi na pytania zawarte w tezach dowodowych. Wnioski obu opinii biegły podtrzymał w uzupełniających wyjaśnieniach na rozprawie w dniu 11 października 2016 roku.

W ocenie Sądu Okręgowego, biegły sądowy wywiązał się z nałożonego na niego obowiązku. Opinie w sposób obszerny, wyczerpujący, szczegółowy i profesjonalny przedstawiają materię określoną w postanowieniu o dopuszczeniu tego dowodu. Na rozprawie biegły także szczegółowo i wyczerpująco odniósł się do wszystkich zastrzeżeń podniesionych w pismach procesowych pełnomocników stron. Wyjaśnił metodologię przyjętą przy dokonywaniu wyceny oraz przyczyny zastosowania dwóch różnych metod badawczych co do nieruchomości i co do pomieszczeń. Ponadto, biegły w sposób spójny i wiarygodny przedstawił i podtrzymał zastosowany w opinii współczynnik „K”, którego wysokość budziła wątpliwości powoda. Strony uznały ustne wyjaśnienia biegłego za wystarczające, albowiem po przesłuchaniu biegłego żadna ze stron nie wniosła o przeprowadzenie dowodu z uzupełniającej opinii, bądź też dowodu z opinii innego biegłego.

Sąd Okręgowy oddalił wniosek strony pozwanej o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków W. P., M. B., M. S. i R. D.. Przedmiotowe dowody pozwany powołał przed uchynieniem sprawy do ponownego rozpoznania, na okoliczność daty wybudowania i rozpoczęcia korzystania z urządzeń i służebności, następstwa prawnego oraz okoliczności budowania urządzeń. W ocenie Sądu I instancji, ich przeprowadzenie było zbędne dla rozstrzygnięcia sprawy. Nadto, wniosków tych pozwany nie ponowił przy ponownym rozpoznaniu sprawy, Sąd I instancji natomiast nie stwierdził, aby doszło do takiej zmiany okoliczności, która uzasadniałaby przeprowadzenie wskazanych dowodów. Sąd Okręgowy podniósł, że urządzenia przesyłowe były planowane oraz budowane na podstawie dokumentacji technicznej – projektowej, wydawane były w tych kwestiach stosowne decyzje, przeprowadzane były rozruchy, odbiory oraz kontrole w trakcie eksploatacji. Aby więc wykazać początkowy moment rozpoczęcia eksploatacji tych urządzeń strona pozwana winna przede wszystkim przedstawić na tą okoliczność merytoryczne, i konkretne twierdzenia oraz dokumenty, tak jak uczyniła to w odniesieniu do stacji transformatorowych usytuowanych w budynkach. Nie przedstawiła natomiast żadnych konkretnych twierdzeń ani dokumentów dotyczących początku eksploatacji urządzeń przesyłowych, linii energetycznych usytuowanych w gruntach. Ograniczyła się jedynie do ogólnych twierdzeń, które nie tworzyły spójnego i konkretnego obrazu. W ocenie Sądu okręgowego, aby wykazać twierdzenie dotyczące początku eksploatacji linii przesyłowych umieszczonych w gruntach, pozwany winien przede wszystkim przedstawić dokumentację techniczną, protokoły odbioru tych urządzeń. Na jego skrupulatność w zakresie przechowywania dokumentów wskazuje fakt, że do wszystkich stacji transformatorowych dysponował oddzielnymi teczkami z dokumentacją, które przedstawił w sądzie. Dokumentacja ta jednak w żadnym razie nie dotyczy inwestycji na terenach gruntowych. Skoro więc, jak wskazał Sąd Okręgowy, pozwany nie przedstawił takiej dokumentacji dotyczącej urządzeń zainstalowanych w gruntach, to w ocenie tego Sądu, nie wykazał, aby przed 7 maja 1980 roku urządzenia te znajdowały się w jego eksploatacji, lub w eksploatacji jego poprzednika prawnego. W takich okolicznościach dowody z przesłuchania świadków były nieprzydatne dla rozstrzygnięcia i zmierzały jedynie do przedłużenia postępowania. Sąd Okręgowy nie widział więc podstaw do zmiany postanowienia dowodowego w tym zakresie wydanego przez sąd pierwszej instancji przy pierwszym rozpoznaniu

sprawy, tym bardziej, że Sąd Apelacyjny w Poznaniu w uzasadnieniu wyroku uchylającego ten wyrok wyraźnie wskazał, że przy ponownym rozpoznaniu sprawy sąd ma zbadać dokumenty.

Na podstawie tak ustalonego stanu faktycznego, Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

W połączonej sprawie o pierwotnej sygnaturze(...) po uchyleniu przez Sąd Apelacyjny wyroku do ponownego rozpoznania, powód dochodził od pozwanego zapłaty kwoty 136.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 4 sierpnia 2014 roku do dnia zapłaty, tytułem wynagrodzenia za bezumowne korzystanie przez pozwanego z nieruchomości (gruntów) znajdujących się w użytkowaniu wieczystym powoda - w okresie od dnia 3 kwietnia 2012 roku do 31 grudnia 2013 roku.

W drugiej z połączonych spraw, o pierwotnej sygnaturze(...), po uchyleniu wyroku do ponownego rozpoznania, powód dochodził od pozwanego zapłaty kwoty 248.600 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 4 sierpnia 2014 roku do dnia zapłaty, tytułem wynagrodzenia za bezumowne korzystanie przez pozwanego z pomieszczeń położonych w budynkach stanowiących własność powoda - w okresie od dnia 1 stycznia 2012 roku do 31 grudnia 2013 roku.

Zgodnie z art. 224 § 2 zd. 1 k.c., od chwili, w której samoistny posiadacz w dobrej wierze dowiedział się o wytoczeniu przeciwko niemu powództwa o wydanie rzeczy, jest on obowiązany do wynagrodzenia za korzystanie z rzeczy. Art. 225 zd. 1 k.c. stanowi, że obowiązki samoistnego posiadacza w złej wierze względem właściciela są takie same jak obowiązki samoistnego posiadacza w dobrej wierze od chwili, w której ten dowiedział się o wytoczeniu przeciwko niemu powództwa o wydanie rzeczy. Stosownie zaś do art. 230 k.c., przepisy dotyczące roszczeń właściciela przeciwko samoistnemu posiadaczowi o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy (...) stosuje się odpowiednio do stosunku między właścicielem rzeczy a posiadaczem zależnym, o ile z przepisów regulujących ten stosunek nie wynika nic innego.

Od dnia 3 sierpnia 2008 roku w polskim prawie cywilnym istnieje instytucja służebności przesyłu. Zgodnie z art. 305¹ k.c., nieruchomość można obciążyć na rzecz przedsiębiorcy, który zamierza wybudować lub którego własność stanowią urządzenia, o których mowa w art. 49 § 1, prawem polegającym na tym, że przedsiębiorca może korzystać w oznaczonym zakresie z nieruchomości obciążonej, zgodnie z przeznaczeniem tych urządzeń (służebność przesyłu). W powołanym w powyższym przepisie art. 49 k.c. jest mowa o urządzeniach służących do doprowadzania lub odprowadzania płynów, pary, gazu, energii elektrycznej oraz inne urządzenia podobne. Stosownie do art. 305⁴ k.c., do służebności przesyłu stosuje się odpowiednio przepisy o służebnościach gruntowych. Natomiast zgodnie z art. 352 k.c., kto faktycznie korzysta z cudzej nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności, jest posiadaczem służebności (§ 1). Do posiadania służebności stosuje się odpowiednio przepisy o posiadaniu rzeczy (§ 2).

Sąd Okręgowy wskazał, że kwestia wynagrodzenia za korzystanie z nieruchomości przez przedsiębiorstwa przesyłowe była przedmiotem licznych orzeczeń Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych. W wyroku z dnia 14.12.2004r., II CK 255/04, LEX nr 277869, Sąd Najwyższy stwierdził, że „wprawdzie przepisy o roszczeniach uzupełniających wiążą je wprost z faktem wykonywania posiadania samoistnego (art. 225 k.c.), niemniej należy zwrócić uwagę na to, że sytuacja posiadacza służebności jest szczególna (art. 352 k.c.), gdyż do posiadacza służebności stosuje się odpowiednio przepisy o posiadaniu rzeczy. Z tego względu na podstawie art. 224 § 2 k.c. w zw. z art. 230 k.c. i art. 352 k.c. właściciel rzeczy może żądać wynagrodzenia za korzystanie z rzeczy także względem posiadacza służebności”. Zgodnie z art. 224 § 2 w zw. z art. 230 i 352 § 2 k.c. właściciel rzeczy może żądać wynagrodzenia za korzystanie z rzeczy także względem posiadacza służebności w złej wierze, niezależnie od zgłoszenia roszczenia określonego w art. 222 § 2 k.c. Ograniczony zakres korzystania z nieruchomości nie może pozostać bez wpływu na wysokość wynagrodzenia. (wyrok SN z dnia 8 czerwca 2005 r., V CK 679/04, LEX nr 311353). Władztwo przedsiębiorstwa eksploatującego gazociąg odpowiada faktycznemu władztwu wynikającemu z prawa służebności, co pozwala uznać je za posiadacza służebności, do którego na podstawie art. 352 § 2 k.c. stosuje się odpowiednio przepisy o posiadaniu rzeczy w tym art. 224 § 2 - art. 225 k.c. Wyłącznym źródłem i przyczyną roszczeń wynikających z przepisów art. 224 - 225 k.c. jest jedynie samoistne posiadanie cudzej rzeczy, które nie jest tożsame tylko z pozbawieniem właściciela wszystkich elementów faktycznego władztwa nad rzeczą, ale może także polegać na takim korzystaniu z rzeczy przez niewłaściciela, które narusza prawo

własności w inny sposób, aniżeli w sposób pozbawiający właściciela faktycznego władztwa”. (wyrok SN z dnia 17 czerwca 2005 r., III CK 685/04, LEX nr 277065).

Sąd I instancji podniósł, że przedsiębiorstwo energetyczne, które nie legitymuje się uprawnieniem do ingerowania w sferę cudzej własności nieruchomości dla bieżącego utrzymania urządzeń przesyłowych, korzysta z tej nieruchomości w złej wierze i zobowiązane jest do świadczenia wynagrodzenia na podstawie art. 225 k.c. (...) Dobra wiara w chwili stawiania urządzeń nie oznacza powstania po stronie przedsiębiorstwa energetycznego prawa do korzystania z nieruchomości skutecznego wobec każdorazowego jej właściciela, odpowiadającego treści służebności przesyłowej. Zaniechanie rozwiązania tych kwestii, czy to w drodze administracyjnej czy to w drodze czynności prawnej, w związku ze zmianami własnościowymi, ustanawiającej odpowiednio ukształtowaną służebność jako ograniczone prawo rzeczowe oznacza brak tytułu prawnego do dalszego ingerowania w sferę cudzej własności. Dobrą wiarę wyłącza bowiem ujawnienie takich okoliczności, które u przeciętnego człowieka powinny wzbudzić poważne wątpliwości, że nie przysługuje mu prawo do korzystania z rzeczy w dotychczasowym zakresie”. (wyrok SN z dnia 3 kwietnia 2009 r., II CSK 471/08, LEX nr 607255). Jednocześnie, od chwili dokonanego przez powoda wezwania o zapłatę wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z gruntu w zakresie odpowiadającym treści służebności należy pozwanego uważać za osobę będącą w złej wierze (art. 224 § 2 k.c.) i dalej, od tej chwili jest on zobowiązany do zapłacenia wynagrodzenia.

Ze względu na wprowadzenie od dnia 3 sierpnia 2008 roku do kodeksu cywilnego przepisów o służebności przesyłu (ustawa z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny, Dz. U. Nr 116, poz. 731), roszczenia o wynagrodzenie za korzystanie z gruntu po tej dacie należy rozpatrywać z uwzględnieniem nowych przepisów (art. 305¹ – 305⁴ k.c.) oraz zmienionego jednocześnie art. 49 k.c. Korzystanie z tych gruntów przez przedsiębiorstwo energetyczne pozwanego wymaga, jak to wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29 kwietnia 2009 r. (sygn. akt II CSK 560/09, niepubl.), podstawy prawnej nieodnoszącej się do samego posadowienia słupów i rozwieszenia sieci energetycznej, co miało miejsce przed laty i zostało już rozpatrzone, ale do obecnego korzystania. Skoro strony przyznają, że nie ma między nimi zawartej stosownej umowy, a w nowych warunkach prawnych wykonywania własności przez podmioty prawa cywilnego nie występuje żadna podstawa do korzystania z własności Skarbu Państwa ex lege i nieodpłatnie, to mamy do czynienia z bezumownym korzystaniem z cudzej własności”. (wyrok SN z dnia 20 sierpnia 2009 r., II CSK 137/09, LEX nr 578037).

Wysokość należnego właścicielowi (użytkownikowi wieczystemu) wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z jego nieruchomości ustala się według stawek i cen rynkowych. Na wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy składa się to wszystko, co właściciel mógłby uzyskać, gdyby ją oddał do korzystania na podstawie określonego stosunku prawnego (np. najmu, dzierżawy). Wynagrodzenie to jest należnością jednorazową, a oblicza się je biorąc pod uwagę warunki oraz czas bezumownego korzystania (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 7 kwietnia 2000 r., IV CKN 5/00, z 6 października 2006 r. V CSK 192/06).

Popierając w pełni zacytowane poglądy judykatury Sąd Okręgowy dokonał analizy ustalonego stanu faktycznego przez pryzmat ustawowych przesłanek roszczenia o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości przez przedsiębiorstwo przesyłowe w zakresie odpowiadającym służebności przesyłu.

Zdaniem Sądu Okręgowego bezsporny w niniejszej sprawie był fakt posadowienia infrastruktury elektroenergetycznej przesyłowej na nieruchomościach będących w użytkowaniu wieczystym powoda oraz jego przebieg, jak również okoliczność, że pozwany posiada urządzenia energetyczne w lokalach znajdujących się w budynkach stanowiących własność powoda. Powierzchnia zajmowana przez urządzenia pozwanego została ustalona przez biegłego sądowego B. H. w toku toczącego się między stronami postępowania o ustanowienie służebności przesyłu. W niniejszej sprawie pozwany wskazał, iż nie kwestionuje tych ustaleń.

W ocenie Sąd Okręgowy pozwanemu nie przysługuje tytuł prawny do korzystania z nieruchomości powoda – poza częścią dot. pomieszczeń w niektórych budynkach powoda – o czym będzie mowa niżej. W złożonej odpowiedzi na pozew pozwany podniósł twierdzenia, zgodnie z którymi budowy urządzeń na nieruchomościach powoda dokonać miał w oparciu o wydane decyzje administracyjne. Sąd Okręgowy podkreślił, że – poza dokumentami znajdującymi

się w teczках (...) w zakresie stacji transformatorowych w budynkach na parterach - pozwany nie przedłożył żadnej dokumentacji dotyczącej pomieszczeń w piwnicach oraz urządzeń w nieruchomościach gruntowych, a co więcej nawet nie wskazał kiedy, przez jaki podmiot i w oparciu o jaką podstawę prawną takie decyzje zostały wydane. Ponadto sam fakt, że powód w oparciu o obowiązujące ówczesnie regulacje prawne był investorem sieci energetycznej posadowionej na spornych nieruchomościach, nie stanowił o istnieniu tytułu prawnego pozwanego do korzystania z tych nieruchomości. Pozwany powoływał się na dorozumianą zgodę powoda, jednakże w żaden sposób nie wykazał, kto i kiedy w imieniu powoda taką zgodę miał wyrazić, a to po stronie pozwanego spoczywał ciężar dowodu w tym zakresie. Sąd Okręgowy jednocześnie zauważył, że między stronami toczy się obecnie postępowanie w przedmiocie ustanowienia na rzecz pozwanego służebności przesyłu. Zatem brak jest podstaw by przyjąć, aby dotychczasowe korzystanie przez pozwanego z nieruchomości powoda odbywało się w oparciu o tytuł prawny.

Sąd I instancji przyjął jednocześnie, że pozwany korzysta z nieruchomości powoda w złej wierze. Co najmniej od roku 2010 pozwany zdaje sobie bowiem sprawę, że korzysta z nieruchomości powoda bez tytułu prawnego, albowiem w dniu 7 maja 2010 roku, powód złożył wniosek o ustanowienie służebności przesyłu na nieruchomościach, na których posadowione są urządzenia pozwanego. Sąd I instancji zwrócił uwagę na to, że między stronami toczyły się – prawomocnie już zakończone – postępowania o zapłatę wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z przedmiotowych nieruchomości za wcześniejszy okres (sygn. akt (...) i (...)), w których żądania powoda zostały uwzględnione.

Sąd Okręgowy podkreślił, że datę złożenia wniosku o ustanowienie służebności przesyłu należy również traktować jako moment przerwania biegu zasiedzenia służebności przesyłu na rzecz pozwanego. Fakt jego wniesienia stanowi wyraz uzewnętrznienia postawy powoda jako niezgadzanego się na usankcjonowanie istniejącego stanu rzeczy związanego z bezumownym władaniem przez pozwanego nieruchomościami powoda. Zgodnie z art. 175 k.c. do biegu zasiedzenia stosuje się odpowiednio przepisy o przedawnieniu. W myśl natomiast z art. 123 § 1 pkt 1 k.c. bieg przedawnienia przerywa się przez każdą czynność przed sądem przedsięwziętą bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia roszczenia. Biorąc powyższe pod uwagę, jak również jednoznaczne stanowisko Sądu Apelacyjnego w Poznaniu wyrażone w uzasadnieniu wyroku wydanym w niniejszej sprawie w dniu 11 października 2017 roku, Sąd Okręgowy przyjął, że pozwany będąc posiadaczem służebności przesyłu (wcześniej służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu) znajdował się w złej wierze. Wobec tego dla ustalenia, że doszło do zasiedzenia przez pozwanego tego prawa należało przyjąć 30 – sto letni, nieprzerwany okres posiadania (wraz z okresem posiadania przez poprzedników prawnych).

Sąd Okręgowy wskazał następnie, że zgodnie z art. 292 k.c. służebność gruntowa może być nabyta przez zasiedzenie tylko w wypadku, gdy polega na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia. Przepisy o nabyciu własności nieruchomości przez zasiedzenie stosuje się odpowiednio. Chociaż przed wejściem w życie w dniu 3 sierpnia 2008 roku przepisów art. 305¹-305⁴ k.c. o służebności przesyłu, dodanych przez ustawę z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 116, poz. 731), przepisy nie przewidywały wprost tego rodzaju służebności, będącej przedmiotem rozpoznawanej sprawy, a w literaturze istniał spór co do możliwości nabycia służebności przesyłu przez zasiedzenie, w orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie przyjmowano, stosując w drodze analogii art. 145 k.c., możliwość ustanowienia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu, a także dopuszczalność nabycia jej w drodze zasiedzenia.

W uchwale z dnia 22 maja 2013 roku, w sprawie III CZP 18/13 (Biuletyn SN 2013 nr 5), Sąd Najwyższy wskazał, że przed wejściem w życie art. 305¹-305⁴ k.c. było dopuszczalne nabycie w drodze zasiedzenia na rzecz przedsiębiorcy służebności odpowiadającej treścią służebności przesyłu. Okres występowania na nieruchomości stanu faktycznego odpowiadającego treści służebności przesyłu przed wejściem w życie art. 305¹-305⁴ k.c. podlega doliczeniu do czasu posiadania wymaganego do zasiedzenia tej służebności.

Sąd Okręgowy podniósł, że przy ocenie posiadania prowadzącego do zasiedzenia służebności trzeba mieć na względzie, że zgodnie z art. 292 k.c., do nabycia służebności gruntowej przez zasiedzenie stosuje się przepisy o nabyciu własności nieruchomości przez zasiedzenie jedynie odpowiednio. Tym samym posiadania prowadzącego do nabycia służebności

gruntowej przez zasiedzenie nie należy utożsamiać z posiadaniem prowadzącym do nabycia przez zasiedzenie własności nieruchomości. Przy ocenie posiadania prowadzącego do zasiedzenia służebności gruntowej chodzi o faktyczne korzystanie z gruntu w takim zakresie i w taki sposób, w jaki czyniłaby to osoba, której przysługuje służebność, władanie zaś w zakresie służebności gruntowej kwalifikuje się, zgodnie z art. 336 k.c., jako posiadanie zależne. Wystarczające zatem do nabycia służebności gruntowej przez zasiedzenie jest opisane wyżej posiadanie, odpowiadające treścią posiadaniu zależnemu, a nie posiadanie odpowiadające treścią posiadaniu samoistnemu nieruchomości (por.: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2013 r. V CSK 525/12, Legalis nr 830540).

Sąd I instancji wskazał następnie, że zgodnie z art. 172 § 1 k.c. w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 września 1990 roku posiadacz nieruchomości nie będący jej właścicielem nabywa własność, jeżeli posiada nieruchomość nieprzerwanie od lat dziesięciu jako posiadacz samoistny, chyba że uzyskał posiadanie w złej wierze. W myśl § 2 po upływie lat dwudziestu posiadacz nieruchomości nabywa jej własność, choćby uzyskał posiadanie w złej wierze. Zgodnie z art. 9 ustawa o zmianie ustawy - Kodeks cywilny z dnia 28 lipca 1990 roku (Dz.U. Nr 55, poz. 321) do zasiedzenia, którego bieg rozpoczął się przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, stosuje się od tej chwili przepisy niniejszej ustawy; dotyczy to w szczególności możliwości nabycia prawa przez zasiedzenie. Zgodnie z art. 16 ww. ustawa weszła w życie 1 października 1990 r.

Zgodnie z art. 176 § 1 k.c. jeżeli podczas biegu zasiedzenia nastąpiło przeniesienie posiadania, obecny posiadacz może doliczyć do czasu, przez który sam posiada, czas posiadania swego poprzednika. Jeżeli jednak poprzedni posiadacz uzyskał posiadanie nieruchomości w złej wierze, czas jego posiadania może być doliczony tylko wtedy, gdy łącznie z czasem posiadania obecnego posiadacza wynosi przynajmniej lat trzydzieści.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się możliwość doliczenia do okresu posiadania służebności przesyłu przez przedsiębiorstwo przesyłowe okresu posiadania sprzed 1 lutego 1989 roku na podstawie art. 176 k.c. W orzeczeniach z dnia 16 października 1961 r. I CO 20/61 (OSN z 1962 r. poz.4), z dnia 15 kwietnia 1966 r. I CR 80/66 (OSNC z 1967 r. Nr 2, poz. 24), z dnia 17 grudnia 2008 r. I CSK 171/08 (OSNC z 2010 r. Nr 1, poz. 15), z dnia 15 stycznia 2009 r. I CSK 333/07 (Biul. SN 2009 nr 4), z dnia 13 października 2011 r. V CSK 502/10 (Legalis nr 440179) i z dnia 12 stycznia 2012 r. IV CSK 183/11 (Legalis nr 453312), Sąd Najwyższy stwierdził, że ponieważ w stosunkach zewnętrznych, wobec osób trzecich, przedsiębiorstwo państwowe także przed 1 lutego 1989 r. było posiadaczem w rozumieniu art. 336 k.c. i art. 352 § 1 k.c., mogło być uznane za posiadacza samoistnego służebności odpowiadającej służebności przesyłu i jego posiadanie takiej służebności mogło być doliczone do posiadania wykonywanego już po tej dacie. Przeważa jednak stanowisko, że ze względu na treść art. 128 k.c., przed dniem 1 lutego 1989 rokiem przedsiębiorstwo państwowe nie mogło być posiadaczem samoistnym nieruchomości lub służebności gruntowych, gdyż był nim Skarb Państwa, w którego imieniu i na rzecz władało nieruchomością lub służebnością przedsiębiorstwo państwowe, które w istocie było tylko dzierżycielem służebności, co jednak nie stanowi przeszkody do przyjęcia, że osoba prawna, która przed 1 lutego 1989 r. mając status państwowej osoby prawnej nie mogła nabyć, także w drodze zasiedzenia własności nieruchomości ani służebności przesyłu, może do okresu samoistnego posiadania wykonywanego po 1 lutego 1989 r., gdy już mogła posiadać we własnym imieniu i nabyć przez zasiedzenie na swoją rzecz, doliczyć okres posiadania sprzed tej daty, wykonywanego w imieniu i na rzecz Skarbu Państwa przez nią samą lub jej poprzedników prawnych, jeżeli nastąpiło przeniesienie posiadania w sposób określony w art. 348-351 k.c. (por.: wyroki Sądu Najwyższego z dnia 31 maja 2006 r. IV CSK 149/05 i z dnia 8 czerwca 2005 r. V CK 680/04 oraz postanowienia z dnia 25 stycznia 2006 r. I CSK 11/05, z dnia 10 kwietnia 2008 r. IV CSK 21/08, i z dnia 17 grudnia 2008 r. I CSK 171/08, OSNC 2010/1/15).

Z powyższego Sąd Okręgowy wywnioskował, że jeżeli aktualnie służebność przesyłu posiada przedsiębiorca energetyczny, który powstał w wyniku przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego – a tak było w niniejszej sprawie, to nie musi doliczać czasu posiadania nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści tej służebności przez przedsiębiorstwo państwowe po 1 lutego 1989 r., ponieważ zgodnie z zasadą kontynuacji rządzącą przekształceniem osób prawnych, de iure przedsiębiorca energetyczny i przedsiębiorstwo państwowe to ten sam podmiot prawa. Natomiast jego poprzednikiem w posiadaniu był Skarb Państwa. Jak wskazano powyżej, zgodnie z zasadą jednolitego funduszu własności państwowej do 1 lutego 1989 roku, przedsiębiorstwa państwowe, choć miały samodzielność

prawną względem Skarbu Państwa (były osobami prawnymi), zarządzały mieniem państwowym w imieniu i na rzecz Skarbu Państwa. Teoria ta obejmowała też posiadanie, a w konsekwencji to Skarb Państwa należało uznać za posiadacza nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności przesyłu, podczas gdy przedsiębiorstwo państwowe było tylko dzierżycielem.

Zgodnie zatem z art. 176 § 1 k.c. pozwana jako przedsiębiorca energetyczny może doliczyć do swojego (i swoich poprzedników prawnych) okresu posiadania okres posiadania Skarbu Państwa, (jako poprzednika w posiadaniu), o ile zostaną spełnione wskazane w tym przepisie przesłanki. Dotyczy to przede wszystkim obowiązku udowodnienia przez pozwaną, że doszło do przeniesienia posiadania na jej rzecz lub na rzecz jej poprzedników prawnych posiadania przez Skarb Państwa.

Sąd Okręgowy wskazał przy tym, że zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego różne są okoliczności, które mogą świadczyć o przeniesieniu posiadania, w rozumieniu art. 348-351 k.c., stwierdzając, że poza decyzją uwłaszczeniową lub komunalizacyjną może to być również zwykłe wydanie przedmiotu posiadania podmiotowi, który przed 1 lutego 1989 rokiem był posiadaczem zależnym lub dzierżycielem służebności (por.: postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 października 2011 r. III CSK 251/10, Legalis nr 465601; z dnia 20 listopada 1997 r., III CKU 73/97, z dnia 25 stycznia 2006 r., I CSK 11/05, z dnia 11 grudnia 2008 r., II CSK 314/08, z dnia 17 grudnia 2010 r., III CZP 108/10 i z dnia 9 lutego 2012 r., III CZP 93/11.)

W ocenie Sądu Okręgowego, zgromadzony w sprawie materiał dowodowy w postaci dokumentacji związanej z budową i eksploatacją stacji transformatorowych oznaczonych stosownymi numerami (...), pozwalał na twierdzenie, że pozwana nieprzerwanie eksploatuje ww. urządzenia, że zarówno poprzednicy prawni pozwanej jak i sama pozwana posiada ww. urządzenia, a to poprzez faktyczne wykonywanie pieczy i nadzoru nad przedmiotowymi urządzeniami energetycznymi. W zakresie korzystania z tych urządzeń nie zaszła żadna zmiana. Pozwana nieprzerwanie korzysta z pomieszczeń, w których posadowione zostały przedmiotowe urządzenia, służby techniczne pozwanej jak i poprzedników prawnych pozwanej, dokonują ich okresowej kontroli, przeglądu, konserwacji i naprawy, co wiąże się z posiadaniem przedmiotowych stacji transformatorowych i lokali w budynkach powódki. Zatem pozwana wykazała, że w okresie biegu terminu zasiedzenia przed 1 lutego 1989 roku doszło do przeniesienia posiadania ww. urządzeń na poprzedników prawnych pozwanej. Z ustaleń Sądu Okręgowego wynika bowiem, że przekształcenie własnościowe związane ze zmianą ustroju, nie pozbawiły ich faktycznego posiadania wskazanych urządzeń. Mocą zarządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1988 roku doszło do podziału przedsiębiorstwa państwowego - Zakładu (...) w P. i mocą rozporządzenia Ministra Przemysłu z dnia 16 stycznia 1989 roku doszło do utworzenia przedsiębiorstwa państwowego Zakład (...) w P., następnie w dniu 12 lipca 1993 roku na podstawie ustawy z dnia 5 lutego 1993 roku o przekształceniu własnościowym niektórych przedsiębiorstw państwowych o szczególnym znaczeniu dla gospodarki państwa oraz ustawy z dnia 13 lipca 1990 roku o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych, doszło do przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą: Zakład (...) w P. w (...) Spółkę Akcyjną Skarbu Państwa pod nazwą (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w P., której następcą prawnym jest pozwana spółka.

W ocenie Sądu Okręgowego pozwana może więc doliczyć do okresu zasiedzenia okres posiadania swoich poprzedników.

Z ustaleń Sądu I instancji wynika, że stacja transformatorowa:

- (...)w budynku przy ulicy (...) na parterze o powierzchni 22,46 m⁽²⁾ jest eksploatowana od 14.03.1978 roku zatem odpowiedni okres zasiedzenia upłynął z dniem 14.03.2008 roku;
- (...) w budynku przy ulicy (...) na parterze, o powierzchni 19,1 m⁽²⁾ jest eksploatowana od 20.09.1977 roku zatem odpowiedni okres zasiedzenia upłynął z dniem 20.09.2007 roku;
- (...) w budynku przy ulicy (...) na parterze, o powierzchni 22,46 m² jest eksploatowana od 9.11.1979 roku zatem odpowiedni okres zasiedzenia upłynął z dniem 9.11.2009 roku;

- (...) w budynku przy ulicy (...) na parterze, o powierzchni 20,57 m² jest eksploatowana od 28.06.1978 roku zatem odpowiedni okres zasiedzenia upłynął z dniem 28.06.2008 roku;
- (...) w budynku przy ulicy (...) na parterze, o powierzchni 20,57 m² jest eksploatowana od 5.05.1980 roku zatem odpowiedni okres zasiedzenia upłynął z dniem 5.05.2010 roku;

Zatem pozwana nabyła przez zasiedzenie służebności gruntowe odpowiadające treścią służebności przesyłu lub służebności przesyłu co do wskazanych powyżej stacji transformatorowych. Co do pozostałych stacji transformatorowych okres zasiedzenia nie minął przed 7 maja 2010 roku. Odnośnie służebności przesyłu dotyczących urządzeń umieszczonych w gruntach, jak wcześniej wspomniano, pozwany nie przedstawił żadnych konkretnych twierdzeń ani dokumentów dla ustalenia, że urządzenia te były przez niego eksploatowane przed 7 maja 1980 roku.

Sąd I instancji podkreślił, że adresat roszczenia o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości, ma obowiązek uiścić właścicielowi nieruchomości taką, co do zasady, kwotę, jaką musiałby zapłacić, gdyby jego posiadanie opierało się na prawie. Wysokość wynagrodzenia, o którym mowa w art. 224 § 2 k.c., powinna zatem odpowiadać stawkom za korzystanie z rzeczy określonego rodzaju, biorąc pod uwagę ceny występujące na rynku zależne od zakresu ograniczenia/ingerencji w prawo własności, jakim niewątpliwie jest prawo do posiadania i korzystania z rzeczy z wyłączeniem innych osób (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 1984 r. III CZP 20/84, OSNCP 1984, nr 12, poz. 209 oraz uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2005 r. III CZP 29/05, OSNC 2006/4/64).

Mając na uwadze powyższe rozważania Sąd Okręgowy uznał, że w okresie objętym żądaniem pozwu w sprawie o pierwotnej sygnaturze IX GC 961/14, pozwany korzystał z nieruchomości będących w użytkowaniu wieczystym powoda bez tytułu prawnego i w złej wierze, w związku z czym winien zapłacić powodowi stosowne wynagrodzenie. Odnośnie roszczenia dochodzonego w sprawie o pierwotnej sygnaturze IX GC 990/14, Sąd ten poczynił takie same ustalenia dotyczące wszystkich pomieszczeń, poza wymienionymi wyżej, co do których stwierdził że nastąpiło zasiedzenie służebności. Łącznie powierzchnia tych pomieszczeń wynosi 105,16 m². W zakresie tej powierzchni nie zachodzi więc w niniejszym procesie podstawa do domagania się przez powoda wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości przez pozwanego.

Wysokość należnych powodowi wynagrodzeń Sąd Okręgowy ustalił w oparciu o opinie biegłego sądowego R. S. z dnia 18 kwietnia 2016 roku i 21 kwietnia 2016 roku, które uznał za w pełni przydatne dla rozstrzygnięcia.

W sprawie o sygn. akt (...) biegły ustalił, że należne powodowi wynagrodzenie za okres od dnia 3 kwietnia 2012 roku do 31 grudnia 2013 roku bezumownego korzystania z nieruchomości winno wynosić 136.000 zł.

W sprawie o sygn. akt (...) biegły wskazał, że należne powodowi wynagrodzenia za okres od 1 stycznia 2012 roku do 31 grudnia 2013 roku bezumownego korzystania z lokali winno wynosić 248.626,07 zł, przy założeniu, że dotyczyłoby to wszystkich pomieszczeń. Jak wyżej wskazano spośród obliczeń biegłego należy wyłączyć i odjąć dane dotyczące 105,16 m² powierzchni. Z opinii biegłego wynika, że w okresie objętym żądaniem czynsz najmu za 1 m² powierzchni za 1 miesiąc wynosił 24,53 zł. Wobec tego roszczenie powoda okazało się nie mieć uzasadnienia w odniesieniu do kwoty 61.909,68 zł.

Reasumując, w przedmiotowej sprawie o pierwotnej sygnaturze (...) Sąd Okręgowy uznał za uzasadnione żądanie powoda w całości, tj. co do kwoty 136.000 zł. W związku z tym, w punkcie I 1. wyroku zasądził tę kwotę od pozwanego na rzecz powoda wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu (4 sierpnia 2014 r.) do dnia zapłaty. Podstawę rozstrzygnięcia o odsetkach ustawowych za opóźnienie stanowiły przepisy art. 481 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 455 k.c. Powód wezwał pozwanego do zapłaty wynagrodzenia za bezumowne korzystanie (a więc świadczenia bezterminowego) pismem z dnia 20 maja 2013 r., zakreślając termin zapłaty na 3 dni od doręczenia

pisma. Okoliczności doręczenia wezwania pozwany nie zakwestionował. W pozwie powód żądał jednak zasądzenia odsetek dopiero od dnia jego wniesienia. Zatem zasadnym było zasądzenie odsetek od dnia wniesienia pozwu.

O kosztach procesu w punkcie I 2. wyroku Sąd orzekł na podstawie art. 98 kpc i art. 100 k.p.c., stosunkowo je rozdzielając pomiędzy stronami. Przy rozliczaniu kosztów sąd uwzględnił fakt, że sprawa toczyła się po raz drugi w pierwszej instancji oraz była już przedmiotem apelacji. Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 136.000 zł z dochodzonej pierwotnie przez powoda kwoty 158.215,95 zł (w zakresie kwoty 22 215,95 zł roszczenie zostało prawomocnie oddalone przy pierwszym rozpoznaniu sprawy). Powód wygrał więc proces w 86% i w takim zakresie pozwany winien zwrócić powodowi poniesione przez niego koszty procesu. Z kolei powód winien zwrócić pozwanemu 14% kosztów poniesionych przez stronę pozwaną.

Na poniesione przez powoda koszty procesu składały się: kwota 7.911 zł tytułem opłaty sądowej od pozwu, 8.000 zł tytułem kosztu opinii biegłego, 3.600 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego oraz 17 zł tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa, 2700 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego przed sądem apelacyjnym, 5400 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego przed sądem I instancji przy ponownym rozpoznaniu sprawy.

Z kolei na koszty poniesione przez pozwanego składała się opłata od apelacji w kwocie 6800 zł, koszty zastępstwa procesowego w kwocie 3600 zł oraz opłaty skarbowej od pełnomocnictwa w kwocie 17 zł, 2700 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego przed sądem apelacyjnym, 5400 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego przed sądem I instancji przy ponownym rozpoznaniu sprawy.

Po dokonaniu kompensaty obu podlegających zwrotowi kwot, oraz przy uwzględnieniu części wydatków na opinię biegłego, które zostały pokryte tymczasowo przez Skarb Państwa (778,50 zł o czym sąd orzekł w punkcie I 3 wyroku) Sąd otrzymał kwotę 24.278,71 zł, którą zasądził od pozwanego na rzecz powoda tytułem zwrotu kosztów procesu.

W sprawie o pierwotnej sygn. akt(...) Sąd Okręgowy za uzasadnione uznał żądanie pozwu w zakresie kwoty 186.716,39 zł. W związku z tym, w punkcie II 1. wyroku zasądził tę kwotę od pozwanego na rzecz powoda wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu (4 sierpnia 2014 r.) do dnia zapłaty. Podstawę rozstrzygnięcia o odsetkach ustawowych za opóźnienie stanowiły przepisy art. 481 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 455 k.c. Powód wezwał pozwanego do zapłaty wynagrodzenia za bezumowne korzystanie (a więc świadczenia bezterminowego) pismem z dnia 13 maja 2013 r., zakreślając termin zapłaty na 3 dni od doręczenia pisma. Okoliczności doręczenia wezwania pozwany nie zakwestionował. W pozwie powód żądał jednak zasądzenia odsetek dopiero od dnia jego wniesienia. Zatem zasadnym było zasądzenie odsetek od dnia wniesienia pozwu.

W punkcie II 2. wyroku Sąd oddalił powództwo w pozostałym zakresie – co do kwoty 61.883, 61 zł. O kosztach procesu w punkcie II 3. wyroku Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. i art. 100 zd. 2 k.p.c. Rozliczając koszty tej sprawy sąd uwzględnił również to, że przy pierwszym rozpoznaniu sprawy sąd prawomocnie oddalił roszczenie w zakresie kwoty 2.400 zł. Wobec tego sąd uznał, że powód powinien zostać obciążony kosztami tego postępowania w 26%, a pozwany w 74%. Na poniesione przez powoda koszty procesu składały się: opłata od pozwu w wysokości 12.550 zł, koszty zastępstwa procesowego w wysokości 7.200 zł, opłata skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17 zł, koszty zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym w kwocie 5400 zł oraz w postępowaniu przed sądem I instancji przy ponownym rozpoznaniu sprawy w kwocie 10800 zł.

Z kolei na koszty poniesione przez pozwanego składała się opłata od apelacji w kwocie 12.430,00 zł, koszty zastępstwa procesowego w kwocie 7200 zł oraz opłaty skarbowej od pełnomocnictwa w kwocie 17 zł, 5400 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego przed sądem apelacyjnym, 10.800 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego przed sądem I instancji przy ponownym rozpoznaniu sprawy.

Po dokonaniu wzajemnej kompensaty kosztów sąd zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę: 17.295,36 zł

Wysokość kosztów zastępstwa procesowego w sprawie o sygn. akt (...) Sąd Okręgowy ustalił w oparciu o § 6 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych

oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. 2013, poz. 490 t.j.), zaś w sprawie o sygn. akt (...) na podstawie § 6 pkt 7 przywołanego rozporządzenia – przy pierwszym rozpoznaniu sprawy w I instancji, a o kosztach zastępstwa procesowego przed Sądem Apelacyjnym w Poznaniu oraz przed sądem I instancji przy drugim rozpoznaniu sprawy sąd orzekł na podstawie Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 roku r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. poz. 1804 z późn. zm.) – odpowiednio na podstawie § 2 pkt 6 i 7 oraz § 10 ust 1 pkt 2 tego rozporządzenia.

Apelację od wyroku Sądu I instancji wniósł pozwany. Pozwany zaskarżył wyrok w części, a mianowicie w zakresie punktów: I.1, 2 i 3 oraz II.1 i 3.

Zarzucił Sądowi I instancji naruszenie :

- prawa materialnego poprzez naruszenie art. 5 k.c. , art.6 k.c., art.7 k.c., 224 k.c., 225 k.c. i 230 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie, które polegało na uznaniu, że pozwana korzystała z własności powódki w zakresie służebności przesyłu i służebności gruntowej o treści służebności przesyłu w złej wierze. Tym samym niewłaściwe uznanie, że stan istniejący na gruntach w czasie od lokalizacji urządzeń na gruncie powódki do czasu wniesienia pozwu nie był korzystaniem w dobrej wierze i nie skutkuje zasiedzeniem,

- prawa materialnego poprzez naruszenie art. 172 k.c. w związku z art. 176 k.c., 352 k.c., 348 k.c., 340 k.c., i art. 7 k.c., 224 k.c. w związku z art. 340 k.c. poprzez ich nie zastosowanie i tym samym nie przyjęcie, że pozwana zasiedziała prawo służebności gruntowej o treści służebności przesyłu na nieruchomościach powódki w dobrej wierze, a po dacie 3 sierpnia 2008 roku prawo służebności przesyłu w dobrej wierze,

- prawa procesowego poprzez naruszenie art. 233 k.p.c., 231 k.p.c., 230 k.p.c., w związku z art. 217 i 227 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego oraz nie zastosowanie domniemania faktycznego, a także przekroczenia swobodnej oceny dowodów pomimo, że z dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy wynika, że urządzenia zostały posadowione na nieruchomości powoda za jego zgodą i na jego wniosek, co winno skutkować przyjęciem po stronie pozwanej dobrej wiary w zakresie posiadania urządzeń na gruntach powoda, a także niewłaściwe uznanie, że kable i przewody zasilające stacje transformatorowe zostały posadowione w innej dacie – niewykazanej przez pozwaną niż same stacje.

W konsekwencji podniesionych zarzutów, pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i wniósł o:

1. oddalenie powództwa w całości,
2. obciążenie powoda kosztami postępowania w całości oraz zasądzenie na rzecz pozwanego kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego za I instancję według norm przepisanych
3. zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania za II instancję według norm przepisanych w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Powód w odpowiedzi na apelację wniósł o jej oddalenie w całości i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu w postępowaniu przed Sądem II instancji, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych,

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego okazała się niezasadna. Sąd Apelacyjny nie podzielił podniesionych w niej zarzutów.

Podkreślenia wymagało, że pozwany oddalenia powództwa domagał się w istocie na podstawie twierdzenia o zasiedzeniu służebności w odniesieniu do wszystkich nieruchomości, przy czym w żadnym momencie trwającego bardzo długo procesu nie wskazał, kiedy doszło do zasiedzenia poszczególnych służebności. Apelacja natomiast została skonstruowana w ten sposób, że trudno ustalić czy apelujący twierdzi, że doszło już do zasiedzenia służebności

odpowiadającej swą treścią służebności przesyłu, czy też dopiero służebności przesyłu. Pozwany w apelacji podnosi bowiem jednocześnie, że do okresu zasiedzenia nie powinno się wliczać okresu użytkowania urządzeń przesyłowych przez Skarb Państwa, bo oczywistym jest, że Skarb Państwa jako właściciel nieruchomości nie mógł zasiadywać służebności w jakiegokolwiek formie.

Apelacja strony pozwanej sprowadzała się do dwóch zarzutów, a mianowicie błędu w ustaleniach Sądu I instancji, co do przyjęcia złej wiary pozwanego jako posiadacza gruntów powoda. Przy czym pozwany, odwołując się do swej dobrej wiary, wskazał na to, że w 1992 roku powód był investorem urządzeń przesyłowych i przekazał je na własność pozwanemu, co świadczyć ma, w ocenie pozwanego, o dorozumianej zgodzie na ich posadowienie wyrażonej w 1992 roku.

Pozwany nadto podnosił w apelacji, że Sąd I instancji błędnie przyjął, iż na nieruchomościach gruntowych urządzenia przesyłowe nie zostały zamontowane przed dniem 7 maja 1980 roku. Wprawdzie nie kwestionował przy tym tego, że brak jest dokumentów na ich posadowienie przed tą datą, jednak podniósł, że skoro niektóre stacje transformatorowe użytkowano wcześniej, co zostało przez Sąd I instancji ustalone, to jasnym jest, że urządzenia przesyłowe na gruntach doprowadzające prąd do tych stacji musiały już istnieć i musiały być wykorzystywane, a skoro tak, to możliwe było ich zasiedzenie przed datą zgłoszenia przez powoda wniosku o zasiedzenie.

Co do możliwości zasiedzenia przez Skarb Państwa służebności odpowiadającej swą treścią służebności przesyłu, Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu Okręgowego, że co do zasady możliwość taka istnieje. W każdej sprawie bada się przy tym czy występują warunki umożliwiające stwierdzenie takiego zasiedzenia. W tym kontekście rację należało przyznać pozwanemu, że bezsprzecznie nie ma możliwości zasiedzenia przez Skarb Państwa omawianej służebności wówczas gdy wykorzystywane przez przedsiębiorstwa państwowe urządzenia przesyłowe posadowione były na gruntach Skarbu Państwa. Istotnym jednak w sprawie było, że przeprowadzone przez Sąd Okręgowy postępowanie dowodowe zaoferowane przez strony nie pozwoliło na twierdzenie, że przedsiębiorstwa państwowe wykorzystywały w okresie istotnym dla stwierdzenia zasiedzenia urządzenia przesyłowe posadowione na gruntach, którymi Skarb Państwa władał jak właściciel. W toku sporu, powód konsekwentnie twierdził, że grunty te stanowiły przedmiot jego użytkowania wieczystego, a pozwany okoliczności tej nie zaprzeczając, nie zgłosił żadnego wniosku dowodowego na okoliczność tego, że urządzenia przesyłowe umieszczały przedsiębiorstwa państwowe na gruntach Skarbu Państwa, które nie były oddane pozwanej spółdzielni w użytkowanie wieczyste. Miało to istotne znaczenie w sprawie, albowiem uwłaszczenie przedsiębiorstw państwowych, może uzasadniać przyjęcie dobrej wiary, ale wówczas gdy przedsiębiorstwo państwowe w chwili objęcia służebności w posiadanie wiedziało, że urządzenia przesyłowe, z których korzysta, bez sprzeciwu Skarbu Państwa, jako ich właściciela, zostały zbudowane na nieruchomości Skarbu Państwa, za zgodą właściciela A zatem, jeśli budowa i korzystanie z nich były legalne, nie wymagające dokonywania żadnych dodatkowych czynności cywilnoprawnych, czy administracyjnych, to przedsiębiorstwo przesyłowe po jego uwłaszczeniu na infrastrukturze przesyłowej, korzystając nadal, w tym samym zakresie, z nieruchomości Skarbu Państwa, mogło pozostawać w usprawiedliwionym przekonaniu, że nie narusza prawa właściciela gruntu. Należało pamiętać jednak o tym, że dla uznania usprawiedliwionego charakteru tego przekonania istnieje konieczność prawidłowego ustalenia, kiedy poprzednik prawny uczestnika uwłaszczył się na infrastrukturze przesyłowej i czy miało to miejsce w czasie, gdy właścicielem nieruchomości nadal był Skarb Państwa (por.m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 2009 r., I CSK 265/08, nie publ., z dnia 5 lipca 2012 r., IV CSK 606/11, nie publ., z dnia 14 listopada 2012 r., II CSK 120/12, nie publ., z dnia 9 stycznia 2014 r., V CSK 87/13, nie publ., z dnia 4 czerwca 2014 r., II CSK 520/13, nie publ., z dnia 16 grudnia 2015 r., 132/15, nie publ., z dnia 4 lipca 2014 r., II CSK 551/13, OSNC 2015, Nr 6, poz. 72, z dnia 25 maja 2016 r., V CSK 549/15, nie publ.).

W braku wykazania wspomnianych okoliczności uzasadniających takie przekonanie, każda ingerencja przedsiębiorstwa państwowego, czy jego następców prawnych w sferę wspomnianego prawa użytkowania wieczystego pozwanej, nie mogła być oceniona jako posiadanie w dobrej wierze.

Ponieważ w przedmiotowym sporze, nie stanowiło kwestii spornej to, że nieruchomości, na których w kolejnych latach pojawiały się urządzenia przesyłowe i stacje transformatorowe, już wówczas oddane zostały powodowej Spółdzielni w

użytkowanie wieczyste, zasadnym było przyjęcie przez Sąd Okręgowy możliwości dokonania zasiedzenia omawianej służebności przez Skarb Państwa, który wprawdzie był właścicielem nieruchomości, jednak nie władał nimi wobec ich oddania w wieczyste użytkowanie jak właściciel. W ocenie Sądu Apelacyjnego, Skarb Państwa do dnia 5 grudnia 1990 roku, jako właściciel nieruchomości mógł więc zasiadywać służebność przeciwko użytkownikowi wieczystemu.

Nie było sporu między stronami, co do tego, że urządzenia przesyłowe posadowione na nieruchomościach gruntowych jak i posadowione na parterach i w piwnicach budynków powoda, a wymienione w obu powództwach w połączonych sprawach były nieprzerwanie wykorzystywane w celu przesyłu energii od daty ich wybudowania. Postępowanie przeprowadzone przez Sąd I instancji dowodzi logicznie ciągłości ich posiadania przez Skarb Państwa, następnie przedsiębiorstwa państwowe i następców prawnych tych podmiotów. Nie ma potrzeby ponownego przytaczania faktów okoliczności te potwierdzających.

Z niebudzących wątpliwości i nie kwestionowanych ustaleń czynionych w oparciu o przedstawione dokumenty wynika, że pierwotnie zarząd przedmiotowymi urządzeniami sprawowały w imieniu i na rzecz Skarbu Państwa Zakłady (...) przedsiębiorstwo państwowe i bezsprzecznie miało to miejsce aż do chwili „uwłaszczenia” przedsiębiorstw państwowych z dniem 5 grudnia 1990 roku na podstawie art.2 ust.1 i 2 ustawy z dnia 29 września 1990r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczeniu nieruchomości (Dz. U. Nr 79, poz.464). Dopiero bowiem od tej chwili państwowe osoby prawne, w tym państwowe przedsiębiorstwa energetyczne mogły wykonywać posiadanie we własnym imieniu i na własną rzecz, nie będąc już dzierzycielem Skarbu Państwa. Do okresu zasiadywania omawianej służebności przez Skarb Państwa należało więc dodać okres zasiadywania jej przez wskazane jednostki jako poprzedników prawnych pozwanego.

Pozwany twierdzi, że mając na uwadze jego dobrą wiarę, dla uznania zasiedzenia wszystkich służebności winno się przyjąć okres 20 letniego nieprzerwanego posiadania nieruchomości powoda.

Sąd Apelacyjny, w odwołaniu do argumentów wspomnianych wyżej, nie podzielił jednak stanowiska pozwanego, co do tego, że pozwany był ich posiadaczem w dobrej wierze. Nadto miał na uwadze to, że okoliczność złej wiary strony pozwanej została, jak trafnie wskazał Sąd Okręgowy, przesądzona przez Sąd Apelacyjny w wyroku z dnia 11 października 2017 roku. Powód w przedmiotowej sprawie powołał się na okoliczności braku tytułu prawnego pozwanego do posiadania nieruchomości powoda. Wskazywał także na brak dorozumianej zgody powoda, co do udostępnienia gruntów, a twierdzenia strony pozwanej o jej wyrażeniu przez powoda w sposób dorozumiany stanowiły przedmiot analizy Sądu Apelacyjnego, który w uzasadnieniu powołanego wyroku –wypowiedział się już w kwestii nietrafności stanowiska strony pozwanej. Zgodnie z treścią art. 365 § 1 k.c., ustaleniami Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy był związany. Były to bowiem ustalenia poczynione w tej samej sprawie, Sąd Apelacyjny uchylając wyrok Sądu I instancji do ponownego rozpoznania udzielił konstruktywnych wytycznych, zaznaczając w jakim zakresie jego kontrola instancyjna wypadła pozytywnie, a w jakiej negatywnie i w jakim zakresie postępowanie winno zostać ponownie przeprowadzone. Nie dopatrywał się błędu w ustaleniach Sądu I instancji dotyczących przyjęcia złej wiary strony pozwanej. Kwestia oceny dobrej czy złej wiary posiadacza służebności jest wybitnie kontekstowa i wymaga uwzględnienia ad casum przez sąd meriti całokształtu stanu faktycznego. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2018 r II CSK 115/18). A to odbyło się już w niniejszym postępowaniu.

Pozwany zarzuca Sądowi I instancji brak przedstawienia dowodów na okoliczność obalenia domniemania z art. 7 k.c. jednak zdaje się nie zauważać, że w analizowanych okolicznościach fakt wykazania okoliczności przeciwnych niż dobra wiara nie może odbyć się inaczej niż zasygnalizowanie braku dowodów na dobrą wiarę pozwanej, przy nie kwestionowaniu zaistnienia powołanych okoliczności uzasadniających złą wiarę przeciwnika procesowego. W przedmiotowym procesie, okoliczności te stanowiło niekwestionowane twierdzenie powoda o montażu urządzeń i stacji transformatorowych na nieruchomościach oddanych powodowi w użytkowanie wieczyste. Odmienna ocena tej kwestii, w okolicznościach sporu, sprowadzałby się do obarczenia powoda obowiązkiem wykazania zaistnienia dalszych faktów o charakterze negatywnym (takich jak nieistnienie zgody powoda na ich montaż, nieistnienie umowy między stronami stanowiącej podstawę uznania uprawnień pozwanego do władania nieruchomościami oddanymi powodowi w użytkowanie wieczyste), co nie jest z punktu widzenia prawidłowości procesu dowodzenia możliwe.

Dla obalenia wskazanego domniemania wystarczyło więc w przedmiotowej sprawie powołanie się przez powoda na okoliczności, bycia użytkownikiem wieczystym nieruchomości w dacie posadowienia urządzeń, skoro pozwany okoliczności tej nie zaprzeczył. Jako okoliczność niesporna nie wymagała dowodzenia. A jako taka, była wystarczającą, ażeby uznać, że pozwany winien posiadać wiedzę w przedmiocie braku podstaw do uznania, że urządzenia przesyłowe Skarb Państwa montował na gruntach, do których przysługiwało mu prawo posiadania. W tym kontekście zarzuty naruszenia art. 6 k.c. i 224 k.c., a w konsekwencji 225 k.c. w związku z art. 230 k.c. uznać należało za niezasadne.

W orzecznictwie przyjmuje się, że dobra wiara polega na błędnym, ale w danych okolicznościach usprawiedliwionym przekonaniu posiadacza nieruchomości, że przysługuje mu wykonywane przez niego prawo. Sąd Apelacyjny nie dopatrywał się w sprawie istnienia dowodów mogących przemawiać za dobrą wiarą pozwanego. Brak podstaw do uznania o usprawiedliwionym przekonaniu pozwanego jako posiadacza nieruchomości o przysługiwaniu mu praw, które wykonywał. Nie może w szczególności świadczyć o ich posiadaniu powołana w sprawie dorozumiana zgoda powoda na posiadanie nieruchomości, o czym później.

Jak trafnie wskazał Sąd Okręgowy cezurą dla obliczenia 30 letniego okresu nieprzerwanego posiadania i wykorzystywania urządzeń stanowiących przedmiot sporów, a w konsekwencji korzystania z nieruchomości powoda był dzień 7 maja 2010 roku, a więc data złożenia przez powoda wniosku o ustanowienie służebności przesyłu. W dniu 7 maja 2010 roku nastąpiła bowiem przerwa biegu terminu zasiedzenia, po ewentualnym upływie której termin ten należałoby liczyć od początku. Korzystając z wytycznych Sądu Apelacyjnego zawartych w uzasadnieniu wyroku uchylającego, Sąd Okręgowy zasadnie więc w oparciu o przedstawione dokumenty poszukiwał danych na okoliczność daty posadowienia urządzeń 30 lat przed wspomnianą datą, albowiem tylko to pozwalało na uznanie, że doszło do zasiedzenia służebności przesyłu przy kumulacji okresu sprzed wprowadzenia przepisów wprowadzających służebność przesyłu z okresem po ich wprowadzeniu. W konsekwencji zasadnie uznał, że do zasiedzenia doszło jedynie w przypadkach wskazanych w uzasadnieniu Sądu I instancji, a więc tam gdzie z przeprowadzonych dowodów z dokumentów wynika, że urządzenia posadowiono w latach od 20 września 1977 roku – 5 maja 1980 roku. Tylko wówczas okres zasiedzenia mógł zostać uznany za taki, który upłynął nieprzerwanie.

Podkreślić przy tym wypadało, odnosząc się do podnoszonej dobrej wiary pozwanego wobec domniemanej zgody powoda na budowę urządzeń przesyłowych w roku 1992, mającej wynikać z przedstawionej dokumentacji, że gdyby posiadanie w dobrej wierze dotyczyć miało służebności przesyłu związanych – jak wskazał pozwany - z tymi nieruchomościami, to jest - urządzeń posadowionych w 1992 roku, to do zasiedzenia przy przyjęciu 20 lat nie doszłoby przed 7 maja 2010 rokiem, zasiedzenie bowiem miałoby miejsce dopiero w 2012. Do zasiedzenia służebności nie doszłoby więc, nawet gdyby hipotetycznie uznać, że zgoda taka została wyrażona w sposób dorozumiany. Zarzuty naruszenia art. 172 k.c. w związku z art. 176 k.c. w związku z art. 352 k.c. i 348 k.c. i 340 k.c. należało więc uznać za chybione.

Natomiast, co do twierdzeń o bezzasadnym uznaniu przez Sąd I instancji, że do wybudowania urządzeń przesyłowych na terenie nieruchomości gruntowych nie doszło przed dniem 7 maja 1980 roku, uznać należało, że trafnie przyjął Sąd I instancji, iż fakt ustalenia przez ten Sąd okoliczności wykorzystania (w latach od 1977 roku do 1980 roku) urządzeń w lokalach na parterach budynków posadowionych na nieruchomościach odpowiadających numerom ksiąg wieczystych nieruchomości gruntowych, za bezumowne korzystanie z których powód domaga się zasądzenia wynagrodzenia, nie mógł w okolicznościach sporu świadczyć o zasiedzeniu służebności także w odniesieniu do tych nieruchomości. Pozwany domagając się uznania zarzutu zasiedzenia w tym zakresie winien bowiem wyraźnie wskazać, które z tych urządzeń, w szczególności posadowione, na której z działek i od kiedy zasilają poszczególne stacje transformatorowe. Pozwany nie przytoczył żadnych okoliczności, w tym zakresie, które mogłyby podlegać ocenie Sądu I czy II instancji. Ograniczył się jedynie do wskazania, że oczywistym jest, iż tak musiało być, co bezsprzecznie nie mogło zostać uznane za oczywiste, już choćby dlatego, że na nieruchomościach odpowiadających numerom poszczególnych ksiąg wieczystych zasadniczo znajduje się więcej niż jedna działka. W tym kontekście Sąd Apelacyjny nie podzielił zarzuty naruszenia art. 233 k.p.c., 231 k.p.c., 230 k.p.c., w związku z art. 217 i 227 k.p.c.

Sąd Apelacyjny nie znalazł także podstaw do uznania zasadności zarzutu o naruszeniu art. 5 k.c. Wprawdzie obrona w procesie między przedsiębiorcami może oparta zostać na dyrektywie wskazanego artykułu, jednak winno mieć to miejsce tylko w odwołaniu do szczególnych okoliczności. Brak ich w niniejszej sprawie. Powód dochodzi zapłaty za bezumowne korzystanie z nieruchomości za okres od stycznia 2012 do 31 grudnia 2013 roku, a więc za okres po transformacji ustrojowej, kiedy poprzednicy prawni pozwanego, a następnie sam powód działał jako przedsiębiorca będąc spółką prawa handlowego i nie zadbał o uregulowanie kwestii swych uprawnień do posiadania nieruchomości powoda. Nie można więc uznać, że powód formułując roszczenie w niniejszej sprawie czyni ze swego prawa użytek, który sprzeczny jest ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współżycia społecznego.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny w punkcie 1, na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację pozwanej spółki. Na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. w związku z art. 108 k.p.c. art. 109 § 2 k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c., § 2 pkt 7 w związku z § 10 ust 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r. poz. 1800) zasądził od pozwanej spółki na rzecz powoda kwotę 8 100 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym

Ewa Staniszevska Małgorzata Mazurkiewicz Talaga Małgorzata Goldbeck-Malesińska